

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Právní poměry druhu a družky

Netrval-li nesezdaný svazek alespoň 3 roky, nemohou druh a družka při přechodu nájmu konkurovat příbuzným zesnulého. Jestliže totiž nájemce zemře a nejde o byt ve společném nájmu manželů, stávají se nájemci (společnými nájemci) jeho děti, vnuci, rodiče, sourozenci, zeť a snacha, kteří prokázali, že s ním žili v den jeho smrti ve společné domácnosti a nemají vlastní byt.

Mnoho partnerů, a to nejen mezi mladou generací, dává přednost soužití faktickému, bez požehnání úřadu nebo oprávněné církve (náboženské společnosti), před soužitím v manželství. Právní řád ovlivněný tradičním pojetím rodiny a vztahů mezi mužem a ženou nechrání neformální svazky tak, jako hájí instituci manželskou. Z manželství vedle početných výhod na straně jedné vyplývá na druhé straně řada povinností a závazků. Nižší právní ochrana partnerů v nesezdaném svazku je „daní“ za nekonformnější způsob soužití. Kupř. v oblasti daní z příjmů může stanovené částky na partnera, který nemá příjmy převyšující stanovenou hranici, odčítat od základu daně jen manžel. (S legislativně připravovaným institutem společného zdanění se také počítá jen pro manžele.) Důchodové pojištění poskytuje plnění rovněž pouze vztahům založeným na formálním svazku, neboť základní podmínkou přiznání důchodu vdovského a vdoveckého je, že mezi zesnulým a pozůstalým existovalo manželství.

Ačkoliv je nesezdané soužití jevem relativně častým a současnou společností vesměs akceptovaným, zákon o rodině jej nepojmenovává. Zákon o rodině upravuje alimentární povinnost pouze mezi stanoveným okruhem osob (dětmi a rodiči, ostatními příbuznými - potomky a předky, manžely, rozvedenými manžely a neprovdanou matkou a otcem jejího dítěte); na druhu a družku nepamatuje. Výživu si nesezdaní partneři navzájem poskytují toliko dobrovolně. Kdyby jeden z nich opustil společnou domácnost a druhý nebyl schopen se samostatně živit, nevznikl by mu nárok na výživné. (Nicméně faktické poskytování výživného bere v potaz občanský zákoník v ustanoveních o náhradě škody. Škůdce při usmrcení živitele hradí peněžitým důchodem náklady na výživu nejen pozůstalým, kterým byl zemřelý povinen výživu poskytovat, nýbrž i těm, jimž ji dobrovolně poskytoval, tedy kupříkladu pozůstalému druhovi či družce.) Nesezdané soužití druhu a družky však nemá žádný vliv na problematiku rodičovství a postavení dítěte. Platná právní úprava nečiní rozdíly mezi dětmi narozenými v manželství a dětmi nemanželskými.

Ani občanský zákoník pojmy druh a družka nezná. Faktické soužití se skrývá za pojmy jako domácnost, osoba blízká a osoba spolužijící. Domácnost tvoří fyzické osoby, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby. Osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. (Obdobným vztahem vztahu rodinnému je právě poměr druhu a družky.) Jako osoba spolužijící se označuje osoba, která žila se zemřelým před jeho smrtí ve společné domácnosti a která z tohoto důvodu pečovala o společnou domácnost nebo byla odkázána výživou na zůstavitele, a to nejméně po dobu 1 roku, jde-li o dědění ze zákona, resp. 3 roky, jde-li o přechod nájmu bytu.

Před spolužijícími osobami mají při dědění podle zákona vždy přednost potomci; musejí se o pozůstalost dělit také s manželem či manželkou (pokud se případně družka nebo druh dříve nestihli

nebo opomněli rozvést) a dále s rodiči nebo i sourozenci zesnulého partnera. A to proto, že spolužijící osoby dědí až ve druhé nebo třetí dědické skupině. V první skupině dědí zůstavitelův manžel a děti (event. vnuci anebo pravnuci). Teprve nedědí-li potomci zůstavitele, dostává příležitost druh nebo družka. Musí se však o majetek podělit s manželem zesnulého (jemuž se dostane nejméně poloviny dědictví) a druhovými rodiči. Pokud zůstavitel nemá manželku a rodiče nedědí, zdědí majetek druh, ale musí se podělit se sourozenci zesnulého partnera případně s dětmi těchto sourozenců. (Druhořadému postavení nesezdaných osob v dědickém právu odpovídá i větší míra zdanění daní dědickou.)

Netrval-li nesezdaný svazek alespoň 3 roky, nemohou druh a družka při přechodu nájmu konkurovat příbuzným zesnulého. Jestliže totiž nájemce zemře a nejde o byt ve společném nájmu manželů, stávají se nájemci (společnými nájemci) jeho děti, vnuci, rodiče, sourozenci, zeť a snacha, kteří prokázali, že s ním žili v den jeho smrti ve společné domácnosti a nemají vlastní byt. Nájemci se sice stávají za stejných podmínek také spolužijící osoby (tedy druh a družka), avšak musejí prokázat, že ve společné domácnosti žili po dobu celých 3 let.

Mezi mužem a ženou v nesezdaném partnerském svazku nevzniká žádné majetkové společenství obdobné institutu společného jmění, které vzniká jen mezi manžely. I když druh a družka spolu žijí v dlouhotrvajícím vztahu, nabývají majetek každý do výlučného - individuálního vlastnictví anebo do podílového spoluvlastnictví; obdobně též odpovídají za závazky.

S termínem druh a družka se lze setkat v jiných právních odvětvích, v právu sociálního zabezpečení a v právu trestním. Druh je v trestním procesu kladen manželů naroveň. (Neužije-li obviněný práva zvolit si obhájce a nezvolí-li mu ho ani jeho zákonný zástupce, může mu ho zvolit též druh. Druh obviněného má právo odepřít výpověď jako svědek. Svědek je oprávněn odepřít vypovídat, jestliže by výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželů nebo druhu anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by právem pocítoval jako újmu vlastní. Trestní stíhání pro stanovené trestné činy (např. neposkytnutí pomoci, ublížení na zdraví, znásilnění, ohrožování pohlavní nemocí, omezování osobní svobody, krádeže, porušování povinnosti při správě cizího majetku, poškozování cizí věci atd.) proti tomu, kdo je nebo v době spáchání činu byl ve vztahu k poškozenému druhem, lze zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného. Druh může ve prospěch obžalovaného rozsudek napadnout odvoláním.)

Vybrané oblasti práva sociálního zabezpečení (zaměřené na krátkodobé sociální události; na rozdíl od již zmíněného důchodového pojištění) však berou poměr druhu a družky v potaz a staví nesezdané soužití muže a ženy do rovnoprávného postavení s manžely v podstatě jen proto, aby se mu nedostalo větších a neopodstatněných výhod. Tvoří-li soužití muže a ženy domácnost a doba společného soužití trvá alespoň 3 měsíce, potom se přihlíží k partnerovi jako společně posuzované osobě (započítává se tedy i jeho příjem do rozhodného příjmu rodiny) při stanovení životního minima rodiny a posouzení nároku na přiznání dávek státní sociální podpory. Jistě netřeba v této souvislosti zvláště připomínat základní zásadu, že čím vyšší příjem, tím méně dávek a v nižší výměře... Přizná-li neprovdaná, ovdovělá, rozvedená žena, jež pečuje o jedno novorozené dítě, že žije s druhem, ztratí nárok na výhodnější (o 9 týdnů delší) mateřskou dovolenou a výplatu peněžité pomoci v mateřství z nemocenského pojištění...

Richard W. FETTER (autor je právník)

Další články:

- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)
- [Odpovědnost člena voleného orgánu dle § 159 OZ a vymezení škody způsobené právnické osobě](#)
- [Vnosy do společného jmění manželů a jejich valorizace v aktuální judikatuře Nejvyššího soudu a Ústavního soudu](#)
- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)